यैर्थस्य यः कर्ता भवति सः प्रयोजकः भवितानमऽपेक्षा प्रयोज्यत्वं प्रपद्यते प्रयोज्य
कर्तृकैकान्तव्यापारप्रतिपादकाः ण्यंता एव प्रयुज्यन्ते तेन प्रयोजककर्म सत्तेन भूतिस्कर्तृत्व
प्रतिपन्नस्य वस्तुतः प्रयोजकक्रियामाहुर्भावनां भावनानिव इति सर्वे यातनेतेतन
स्यावाचकाः अत एव किं करोतीति प्रश्ने पचति पठतीत्युत्तरं संगच्छते धातिस्विकेनत
द्रूपेणाय चित्वादिना विच्छित्यादेः फलस्य वाचकाः फलं प्राधेण व्यापारे साध्यत्वेन
त्वेति ज्योतिष्टोमेन स्वर्गकामो यजतेत्यादौ कवित्तमाथर्वत्वेनाऽन्वेति क्रिया च व्या
पारत्वेन धातोर्वाच्या न तत्फलकारवयत्ननाविरूपेण पचतीत्युक्तेः फलकारादेव प्रती
तेः क्वचित्प्रकरणादिनानन्तप्रतीतावपि समुदायेहृताशाद्दाऽवयवेऽपि वर्तते इति न्या
येवोध्याः तदुक्तं गुणभूतैरवयवैः समूहः क्रमजन्मनां बुद्ध्या प्रकल्पिताभेदा क्रियेति
व्यपदिश्यते न चासौ मीमांसकोक्तरीत्या आख्यातवाच्येवास्त्विति वाच्यं भोक्तव्या।
मित्यादावाख्यातं विनाऽपि तत्प्रतीतेः तथा च तत्राऽपि कारकाऽपेक्षाऽदृश्यते अस्ति च
तत्रापि करोति समानाऽधिकरण्य किं कर्तव्यं भोक्तव्यं किं कृतवान् भोक्तवानिति किंच
भावयति वत्वन्मते भवति घटमित्यऽपि स्यात् तुल्यार्थत्वात् न दृष्टो तेहि कनः कुंभकार

लं॰ स्वव्यापारं निराचष्टे दार्ष्टान्तिकेनाऽऽख्यातप्रत्ययः ननु प्रयोजकव्यापारोप्यऽर्थः कर्तृ
टी॰ व्यापारत्वाऽऽख्यातार्थ इति वैषम्यमिति चेत् कारकचक्रप्रयोक्तुः कर्तृत्वेचहस्याऽन्यथा
त्वात् यदि तथात्वेनोक्तक्रियेनित्यंकारके कर्तृत्वेष्यते इति भर्तृहरिप्रतिपादितरी
५० त्याप्राधान्येन धातूपात्त व्यापाराश्रयत्वरूपकर्तृत्वेन वापि संमतं कस्तर्हीदानी
माख्यातार्थः व्यापारस्य धात्वैवाऽभिहितत्वात् अपि च धातोः सकर्मकाऽ
कर्मकत्वविभागउच्छिद्येतेनन्तुसिद्धांतेऽपि क्रियाः कर्मापेक्षानियमात्कथ
मकर्मकेतिचेत् न फलव्यापारयोः समानाधिकरण्यवैयधिकरण्याभ्यां सकर्म
काऽकर्मकविभागस्य संभवात् अथ स्ववाच्यव्यापारव्यधिकरणवाचकत्वं सकर्म
कत्वं स्ववाच्यव्यापारसामानाधिकरण्यफलवाचकत्वमकर्मकत्वमितितन्नमते
मयात्वस्याजनराख्यातवाच्यव्यापारव्यधिकरणवाचकत्वे सकर्मकत्वे स्ववाच्य
व्यापारसामानाधिकरण्यफलवाचकत्वमकर्मकत्वमितितन्नमतेमयात्वस्या
नराख्यातवाच्यव्यापारसमानाधिकरणफलवाचकत्वकर्मकत्वंयातोः सेदाऽति
वृद्धिनिवाच्यमितिचेन्नयदाभवतीत्यत्राऽतिप्रसंगास्यसत्वात् भावनायाः कलाला ५०

श्रयत्वात् फलंवाच्यंतेनघटाश्रयत्वात् अथव्यापारव्यधिकरणसमानाधिकरणत्वमेवा
कर्मकर्तृत्वादेर्लक्षणंकृतेनतथाप्युक्तातिप्रसंगस्तदवस्थएव कारकचक्रप्रयोगानां कर्तृत्वा
भ्युपगमात् किंचधातोः फलंआख्यातस्यचकर्त्ता वाच्यः भावनैवाऽस्तेपलमपिस्वीकृ
कृतवतथासतिप्राधान्यप्रतीतिर्नस्यादितिवाच्यंव्यक्तिःवदुपपत्तेः नवमतेहिशा
ब्दानांजातिरेववाच्याव्यक्तिस्तुदेपुलभ्यावाहवाह्यादौतस्याएवप्राधान्यंस्यादाद्
न्वायात् भावनायाअपिभविष्यतीतिकिंच आख्यातव्यधिकरणेत्यादीत्याभावनात्वमेववाच्यं
स्यात् नवमतेन्नभावनात्वस्यचघटादिवदाक्षेपात् ननुक्रियायाधात्वर्थत्वेपचतीत्या।
दौएककर्तृकावर्तमानायचिक्रियेतिक्रियाविशेष्यकोबोधोनस्यात् प्रत्ययार्थप्र
तिप्रकृत्यर्थस्यविशेषणतायाः ऊपगवादौल्कमत्वादितिचेन्नअजागोरीत्यादौ आ
वीयोर्वाच्यंस्त्रीत्वमीतिपचोस्त्रीत्वस्यैवएवदेवीत्यादौआमिक्षादेवतायुक्तांवदन्त्यैव
घतद्धितत्रइतिभेदपादौकेस्तद्धितार्थस्यदेवतायाअविशेषत्वागोकारात् आख्या
तार्थस्यकर्तृत्वेतिविशेषणत्वोपपत्तेः किंचयुष्मदिसमानाधिकरणेमध्यमः अ
स्यद्युत्तमइत्यादिपुरुषव्यवस्थायांन्मतेनसंभवतियुष्मदादिलिवावाच्यकारकवा

वृ॰ ख्यानाऽभावात् उक्ते कर्त्तरि प्रथमेत्यादिव[illegible]नात् कर्त्तुः प्रत्ययेनाऽनुक्तेः नचसमा
टी॰ नाधिकरणइत्यनेनस्वाभिधेयसंख्यान्वयित्वंअभिहितत्वंशब्देनत्वाभिहितसंख्याकत्वं
५१ विवक्षितत्वमितिवाच्यंसूत्राऽननुगुणत्वात् कृतद्धितसमासैःसंख्यायाअनभिधाना
तदभिहितेतृतीयाप्रसंगात् नचकृत्यानभिधानमेवकर्त्त्रभिधानमितिवाच्यंभावार्थ
प्रत्ययेऽपिकर्त्तरीतिदिकतार्किकास्त्वन्येनेदोषास्तुल्याऽनेहीत्यमाहुः आख्यातस्य
यत्नोऽर्थः पत्नत्वस्यजातिरूपस्याऽवच्छेदकत्वलाभात् नकर्त्ताकृतिमतः कर्त्त
त्वेनतत्रशक्तौगौरवात् यत्नार्थककरोतिसर्वाख्यानविवरणादर्शनाच्चरथोग
कृतीत्यादौयत्नाभावाद्व्यापारेलक्षणायत्नोहिप्रथमान्तार्थेविशेषणमाश्रयत्व
संसर्गः पचतिचैत्रइत्यस्यपाकानुकूलकृतिमान् चैत्रइतिप्रथमान्तविशेष्य।
कोवायइति यत्रोच्यते कृतिमान् कर्त्तेतिनाऽस्यान्येनेलक्षणं किंतुधातूपात्त
व्यापाराश्रयः कर्त्तेति व्यापारस्यधातुनैवोपादानात् नाख्यातदंश[illegible]क्तिः व्यापा।
रांशेयात्वे आश्रयत्वेचशाक्यतावच्छेदकंतच्चाखण्डोपाधिरूपमितिनोदोषः यद्वाश्र
श्रयमेवाच्यंतदेवतादात्म्येनाऽवच्छेदकरथोगच्छतीत्यत्रतद्धात्वर्थजयेकांशेशक्ति

५१ १८

आकाशं न पश्यतीत्यादौ च नितरामगतिः यत्र नञर्थस्य द्वितीयार्थभानोपगमेनाका
शादाभिन्नरूपितलौकिकविषयिताशालिचाक्षुषाश्रयत्वाभावान्न घट इत्यादेकस्मा
न्नयबोधः इति तदापि न चैत्रो घटं न पश्यति मैत्र आकाशं न पश्यतीत्यादिकाज्जायमानशाब्द
बोधादिविलक्षणशाब्दबोधस्य सर्वानुभवसिद्धस्यानुपपत्तेः नहि तत्रापीदृशशाब्द
बोधः तथा सति यदा च घटादिकं न पश्यत्यपि तु पटादिकमेव तदा घटानिरूपितलौ
किकविषयताशालिचाक्षुषाश्रयत्वाभावस्य तत्र बाधात् चैत्रो घटं न पश्यतीति प्रयो
गानुपपत्तेः यदा च भावमात्रं पश्यति तदाभावनिरूपितलौकिकविषयताशा
लिचाक्षुषाश्रयत्वाभावस्य सत्त्वात् भावं न पश्यति चैत्र इत्यादिप्रयोगापत्तेः एवमा
काशं न पश्यति घट इत्यादावाकाशाद्यनिरूपितलौकिकविषयिताशालिचाक्षुषा
श्रयत्वाभावस्य वाक्यार्थत्वे यदाकाशाद्यतिरिक्तपटादिविषयकचाक्षुषाश्रयत्व
भ्रमो घटादौ तदाकाशाद्यनिरूपितलौकिकविषयताशालिचाक्षुषाश्रयत्वनिश्च
यरूपप्रतिबंधकसत्त्वेन तादृशवाक्यजन्यशाब्दबोधानुपपत्तिः यथा चैत्रो घटं प

प्र.
१५

पश्यतीत्यादिनिश्चयदशायां पटं न पश्यति चैत्र इत्यादिवाक्यजन्यशाब्दबोधानुत्पत्तेरो
नुभवसिद्धत्वात् एवमालोकभ्रमदशायामाकाशं न पश्यति घट इत्यादिवाक्यजन्यबोधोत्पा
दोपीति न तत्रैवोपपत्तिः संभवति यत्रालौकिकविषयताशून्यचाक्षुषत्वावच्छेदे
नाकाशादिविषयकत्वं घटादिवृत्तित्वाभावाभावप्रवाकाशं न पश्यतीति वाक्या
तीयते उपनीताकाशादिविषयकचाक्षुषे आकाशादिविषयकत्वं चैत्रादिवृत्तित्वाभ
यसत्वेनाकाशं न पश्यतीति प्रयोगानुपपत्तिः घटादौ तादृशचाक्षुषाश्रयत्वस्य भ्रम
दशायां घट आकाशं न पश्यतीति वाक्याच्छाब्दबोधानुपपत्तिश्चेति अलौकिकविष
यिताशून्यत्वेन चाक्षुषादिकं विशेषितं आकाशादिविषयकस्य चाक्षुषाद्युपनीतभान
स्यापि तदंशे लौकिकत्वात् तादृशानुपपत्तिर्न तादृशस्थले लौकिकत्वविशेषणानुपे
क्षितं अत्रालौकिकविषयिताशून्यचाक्षुषानात्रिनसघटं पश्यतीत्यादौ शाब्दबोधा
नर्थक्यासंभवेऽपि शक्तितत्स्वबलत्प्रयोगावधानभंगेन मुख्यत्वेन विषयितासामान्यमेव च
द्वितीयार्थः आश्रयत्वं द्वितीयानिरूपकत्वं चाख्यातार्थः आश्रयत्वे कुत्रापि वैशिष्ट्यान्व

पं कालादिप्रकारतानिरूपितत्वविरहात् अत एव तदाननं न्त्स्वंरक्षितो घ्राणो ऽतः
भूमात्राभावनन्तस्मिमायया विनादौ आघ्रानवान् गंधवद्भूः स्वगंधाभिमतादौ चोपानिष्ठ
गंधग्रहतात्पर्येणोवजिघ्रते प्रयोगात् नादृशगंधवाननगंधवद्ध्रादिवृत्तित्वस्य बाधोप
दव्रातिः तदृशगंधस्याननवाच्छवृत्तित्वेपि आनने गंधश्रयंगंध इत्याकारकबोधोपयो
धविषयतायाआननादिप्रकारतानिरूपितत्वेन वाक्यार्थबाधात् तत्वायातीत चेपकरो
यस्य यत्र वाय्वादिवृत्तित्वेनैव ग्रहस्तत्र चेपकोजिघ्रतीति प्रयोगस्तु नेष्यत एव यत्तु।
आधेयत्वमात्रं द्वितीयार्थः तत्त्वसमवायावच्छिन्नत्वविशेषितमाधेयत्वं तथा च मुखा
दिसंसृष्टमृत्तिकादिगंधे पद्मपरासंबंधेन मुखादिवृत्तित्वस्य सत्वान्मोक्तस्थलेऽनुप
पत्तिरिति तद्सत्तत्तथा मृत्तिकालगिति प्रयोगापत्तेः पुष्पमाघ्रायत इत्यादौ च निरू
कप्रकारकत्वमात्रोत्तार्थः आश्रयतासंबंधेन पुष्पाद्यन्वितेतस्मिन् धात्वर्थप्रत्यक्षस्य
निरूपितत्वसंबंधेन तद्विशेषणतापन्नगंधविषयितायाश्चेन्नादृशसंबंधेनान्वयः प
कविशेषणतयोपस्थितस्य सात्तेऽप्रामाविशेषणतयाऽन्वयबोधेवाव्युत्पन्नत्वात्।

व्यु. अत्र च प्रत्ययतया पारतंत्र्येणैव गंधविषयितायाः आख्यातार्थे: न योपगमेन सुप
८२ त्तिविशेषविरहात् अस्तु वा गंधो लौकिकविषयिता प्रमत्वं च विशेषकालितमेव धात्वो
२२ र्थः कर्माख्यातादिसमभिव्याहारे गंधविषयतायाः प्रमत्वविशेषिततां कर्माख्यातस
मभिव्याहारस्थले अ प्रमत्वविशेषणेनैव न कश्चिद्दोषः जिघ्रसमर्थगंधविषयितानिरू
पितप्रकारितानिरूपकत्वमेव घ्राणादिनिष्ठं जिघ्रतिकर्मत्वमिति दिक् अथ घ्राणादिस
मभिव्याहृतद्वितीयाया लौकिकविषयितार्थत्वे सौरभेण पश्यतीत्यादौ सौरभादिनि
रूपितलौकिकविषयताशालिचाक्षुषाप्रसिद्ध्या आकाशेन पश्यतीत्यादावाक।
घ्राणादिनिरूपितलौकिकविषयताया एवाप्रसिद्ध्या तादृशविषयताशालिचाक्षुषप्र
यताभावरूपवाक्यार्थाप्रसिद्धिः न च सौरभेण पश्यतीत्यादौ सौरभादिनिरूपितलौकि
कविषयताभावस्य चाक्षुषादौ प्रतीयत इति वाच्यं एवं सत्य आकाशेन पश्यतीत्यादाव
प्रतीकारात् तत्र लौकिकविषयतायानिषयतायाः निरूपितत्वसंबंधावच्छिन्नप्रतियो
गिकाकाशाभावः प्रतीयत इति वाच्यं तत्र नियामकसंबंधस्य संसर्गाभावप्रति।

गितानवच्छेदकतयातादृशाभावस्याप्रसिद्धेः एतेननिरूपकतासंबंधेनवाच्यत्वा
वच्छिन्नलौकिकविषयतायाअभावस्तत्राकाशादेःप्रतीयतइतिनिरस्तमत्रन्वयबोध
स्यप्रथमांतार्थमुख्यविशेष्यकतायाः सर्वानुभवसिद्धायाअंशेअप्रसंगाच्च वाच्यत्वादि
लौकिकविषयितानावच्छिन्नस्ययदाहाकाच्चानुपपत्तेस्तदभावस्याकाशादौभाना
संभवाच्चभावान्वयबोधेवलौकिकविषयिताप्रकारेणवाच्यत्वादेर्भानानवाच्यत्वप्रका
रेणतस्याभानेभवत्वाच्यत्वनियामककोपिसंबंधोभावप्रतियोगितावच्छेदकस्तथापि
निरूपितत्वसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकस्यविषयिताविशेषनिष्ठाकाशाभावस्य
भानोपगमेनसंभवतितथासतिआकाशेपश्यतिचैत्रइत्याकारकवाक्ययोग्यता
भ्रमदशायांआकाशेनपश्यतितिचैत्रइत्यादिवाक्याच्छाब्दबोधप्रसंगात् आकाशेप
श्यतिमैत्रइत्यादिभ्रमदशायामाकाशेनपश्यतिचैत्रइत्यादिवाक्याच्छाब्दबोधोन्व
तेईरूपहवतयालौकिकविषयितानसामानाधिकरण्येनैवतादृशाभावबोधकत्व
ह्याकरणपर्यंतंतादृशबोधस्वलौकिकविषयितानसामानाधिकरण्यस्याभावेपि

मु.
१४

वाकाशादिनिरूपितत्वावगाहिदर्शितयोग्यतात्वानाप्रतिबध्य एवेति न च चैत्री
यवाद्युषादिनिरूपितलौकिकविषयितात्वावच्छेदेनैवताद्दशाभावो दर्शितवाक्ये
नप्रमाण्यतइति चैत्रीयवाद्युषादिनिरूपितलौकिकविषयतात्वामाकाशीयता
वगाहि चैत्रआकाशेपुष्पत्वीमादिवाक्यजन्यज्ञानेताद्दशवाक्यजन्यापर्यं प्रतिबभा
तीति वाच्यं ताद्दशविषयतानुपस्थितेस्तवच्छेदनाभावप्रमाप्यतासंभवात् चैत्रा
आकाशेपुष्पत्वादिवाक्यजन्यबोधे चैत्रांशे दर्शनाश्रयत्वे विशेषणतादर्शनांशे लौकि
कविषयताविशेषणामिति रीमेव पदार्थानां भानात् चैत्रीयचाक्षुषलौकिकावि
षयितात्वेनाकाशादिधर्मितावच्छेदकं कित्तु शुद्धलौकिकविषयितात्वमेवेति तस्
शुद्धलौकिकविषयितात्वावच्छेदेनाकाशाद्यभावावगाहिज्ञानं प्रत्येव प्रतिबन्धक
तयानिरुक्तधर्मावच्छेदेनाकाशाद्यभावावगाहिज्ञानस्य तदप्रतिबध्यत्वाद्युपते
नैत्रआकाशादिपदस्याकाशादिनिरूपितत्वार्थकत्वे तं सौहा[illegible] लौकिकविषयितायां
माश्रयत्वसंबंधावच्छिन्नप्रतियोगिताकतदभावबोधोपगमेनापि न निस्तारः चद

व्यु॰ नचैवं स्वविषयार्थबोधकधात्वसमभिव्याहृतकर्मप्रत्ययस्यविषयतार्थकत्वनियम
८१ भंगाप्रसंगः इति वाच्यं विषयानवच्छिन्नताद्दशा भिधायकधात्वसमभिव्याहृतक। वह्ल
र्मप्रत्ययस्यैव तदर्थकत्वनियमात् अस्य च रांधात्मकविषयावच्छिन्नप्रत्ययत्ववाचक
त्वघटितताद्दशनियमस्याबाधितत्वात् नच ज्ञाधात्वसमभिव्याहृतद्वितीयायास्तथात्वि।
नाधेयत्वार्थकत्वे आमोदमुपजिघ्रतीत्यादेरनुपपत्तिः गंधविशेषरूपामोदपदार्था
धेयत्वस्यान्वये बाधादिति वाच्यं विषयावच्छिन्नप्रत्ययत्वार्थकज्ञाधात्वसमभिव्याहृतद्वि
तीयायाएवाधेयत्वार्थकत्वनियमात् तत्र च विषयान वच्छिन्नस्यैव प्रत्ययत्वविशेषस्य
लक्षणया धात्वर्थत्वोपगमेन विषयितायाएव तदर्थत्वात् वस्तुतः उपजिघ्रतीत्या
दावाधेयत्वोक्तसंसर्गिकविषयतानिरूपितत्वस्य कारकत्वे द्वितीयार्थः तस्माज्ज्ञाधात्वि।
न्यु॰ रूपितलौकिकविषयताशालिप्रत्ययत्वाकथात्वर्थैकदेशे विषयितायां निरूपितत्वसंबंधे
नान्वयः तेनेदानीं तत्र पुष्पे गंध इत्यादिप्रत्ययस्याधेयत्व संसर्गेण कारकत्वेपिताद्दशा
प्रत्ययदशायां कालजिघ्रतीत्यादिकोन प्रयोगः ताद्दशाज्ञानीयगंधादिविषयता।

इत्यादौ च कर्माख्यातेन घटादौ धात्वर्थनिरूपितं विषयत्वं बोध्यते चाक्षुषत्वावच्छिन
वच्छेदकदृश्यादिपदसमभिव्याहृतद्वितीयायास्तु लौकिकविषयितैतादृशकर्माख्या
तस्य लौकिकविषयत्वमर्थः उपनीतसौरभादिविषयकसुरभिचंदनमित्याकारक
चाक्षुषादिदशायां सौरभं दृश्यत इत्यादिप्रयोगात् सौरभं जिघ्रतीति प्रयोगानुप
पत्तिः घ्राणजन्यप्रत्यक्षस्य पुष्पाद्यंशे लौकिकत्वविरहात् तादृशधात्वर्थयोगे विषयि
तादिसामान्यस्य कर्मप्रत्ययार्थत्वे सौरभसाक्षात्कारे उपनयमर्यादया आकाशादिभा
ने आकाशं जिघ्रतीति प्रयोगप्रसंगेन न तत्रापि लौकिकविषयितायाएव कर्मप्रत्य
यार्थत्वे योग्यताविरहादिति चेन्न घ्राधातोर्हि विषयलौकिकप्रत्यक्षत्वेन शक्यतावच्छेदके
घ्राणीयोपस्थाने इत्यत्र तु शास्त्रनान्तसमभिव्याहृतद्वितीयायास्त्वाधेयत्वमेवार्थः तस्मा
च्च पुष्पात्मैव विशेषेण गंधादिरूपधात्वर्थैकदेशेनापि समन्वयः एवं च पुष्पं जिघ्र
तीत्यादितः पुष्पवृत्तिगंधलौकिकप्रत्यक्षाश्रयतावान् इत्याकारकबोध एव शाब्दबोधो न
तु पुष्पनिरूपितलौकिकविषयताशालिप्रत्यक्षाश्रय इत्याकारक इति नानुपपत्तिः

णफलं ग्रहाणांजन्मभांकेषुस्त्रिषडेकादशस्मृद्विगे मध्यमंपंचसप्ताद्यिनवस्थानंनमे
स्थितं ॥ नेष्टंसप्तमाष्टतुर्यस्वलग्नस्थैरतिभवेत् जपात्मवर्णिगोदानांक्षतिश्चादशे
नाक्षुभांते ॥ अथविषमस्थग्रहेविवस्वांनि सूर्यवेदाकालवर्णाचहृदंदेशागमात्मपैः
दुष्टवानियाजारोहोगमनेपरमेदिरे नकार्यमाहसंकर्मविष्णुमेषग्रहेषुच अथग्र
हाणांदानानि धेनुर्वर्णगोचवेदृष्टादशायांस्वाष्टवर्गीके जपदानादिनातेषुःप्रसन्ना
ह्यानेनोपिच माणिक्यधेनुगोधूमाहेमताम्रंगुडोवर्णं चंदनंचांवरंरक्तंदेयंभास्व
उदेस्वपैः मकारशंखसितवस्त्रधावेवंशास्यतंडुलान् कर्पूरंगोषुरंदयाच्छुन्तर्जकिं
विधोर्मुदे ॥ प्रवालहेमगोधूमारक्तवासोफलाण्ड्रषं करवीरंगुडंताम्रंमसूरान्भो
मतुष्टये कांस्यंरौप्यंवरंनीलगजदंतंगकल्मकं मुद्गाणर्णसर्पिःकार्पासंदासीश्चैवव
धस्यच हरिद्राश्वसितांहेमपीतंधान्यंतथांवरं लवणं...ग्रांसीयोवाचस्प
तेर्मुदे धेनुश्चित्रांवरंचांश्वेतंताश्वेहेमतंडुलाः सुगंधरजतंदद्याद्विशुदेयंशुक्रतये भृगोः
तिलाःतेलेनीलाश्चधान्यमाषानिंद्रनीलासितांवरं कृष्णागामहिषीलोहंसमेदंदद्याच्छनैर्मुदे या

ॐ
ग्र॰ ग॰
२८

गोमेदं तत्र ग्रं विङ्कनीलं वृक्षं चकेधले स्वर्णं तैले तिलां दयात्तैः सिक्तं प्रमदेलपः ५२
कस्तूरीकं केवलैः पात्रं स्त्रीणां कांचनं तथा तिलातैलं महीपालैः प्रदेयं केतवे ह्यये ५३
ग्रहयज्ञदोषाहरं औषधिस्नानं एलाकुष्ठमधूशीरताम्रपुष्पैः कुंकुमैः स्नानं शिला
शिलादेवदारुभीरविनिह्ययेः पंचगव्येभदानां वृषभाश्वस्फटिकमुक्ताभिः जम्बदैर्मिश्रि
तं स्नानं चंद्रदोषापहमये हिंगुलविल्वफलिनीमांसी बकुलचंदनैः रक्तपुष्पैः वेला
मिश्रैः स्नानं भौमार्तिहृन्नये गोमयाक्षतमत्स्याक्षागोरोचनामधुहेमभिः फलमूलैः पुनः
स्नानं बौधनार्तिविनाशकृत मालतीकुसुमैः श्वेतसर्षपदौर्वयुतैः पल्लवैर्मदेपुत्रा
श्वत्थयो गुरुमुद्दिनरः ५४ एलामनःशिलामूलफलकेशरवारिभिः स्नानं शुक्रकृ
तो बाधां तां नाशयेव भुजंगो वलालाजंजनैः कृष्णतिलतैलोद्वर्तनैरपि शतपुष्पाम्बिते
स्नाया स्नानं दोषापहं शने ५५ अष्टधूर्वयहानादोषशान्तये समाप्यमोषधीस्नानं
लाजाकुष्ठ वचाभिश्च श्रीयंगुवनसर्षपैः देवदारुहरिद्राभिः गुग्गुलोल्लोहित्तैः
रिभिस्नानं भूकंहिमोक्तदानं पातः सदा एतत्सामान्यतः सर्वग्रहपीडोपशान्तये ५६ य

ॐ ष्टमेविधोत्समवेधउदाहृतः १९ सविद्धः शुभदः खेटोनवेदस्तात्तयुत्रयोः निश्चस्ता
मु. ग. नगतोपिस्याद्विद्धश्चेत्सविलोमतः २० अथदेशविभागेजन्मयस्मभतोवावेधगाणा
३० हिमाद्रिविंध्यतोर्मध्येखेटस्तेहेधकोभवेत् अन्यत्रजन्मराशोक्तविज्ञेयोवेधको २१
अथग्रहाणांनिष्फलत्वं सत्फलोपीक्षितः पापैः सौम्यैर्दृष्टोप्यसत्फलः तावुभौनि
ष्फलौखेटौगोचरेजातकेपिच २२ शत्रुक्षेत्रगतः खेटोनीचगोप्यस्तगोपिवा निष्फलः
सोपिविज्ञेयः शत्रुदृष्टोपितादृशः अथग्रहाणांराशिभोगमाने मासंशुक्रोबुधः सूर्यः
सार्धमासंमहीसुतः गुरुर्वर्षंतमः सार्धवर्षाणिः सार्धाब्दिकद्वयं २४ सपादद्विदिनंचंद्रः
प्रायः खेटस्वभोगकः अथग्रहाणांफलसमयः राशेराद्यौकुजः सूर्यौ सध्येशुक्रबृहस्
पती अंत्येचिंद्रसौरीताविः सियः फलदासर्वदाबुधः २५ सूर्यपंचदिनान्सूर्वेशीतरश्मिस्त्र
टीत्रयात् भौमस्त्वष्टौएकादशौशुक्रजीवौसप्तवासरान् गुरुमासमदत्याः श्वेवशाण्मासान्
गान्तयोः राहुः संस्थशादेष्परासोस्तफलदःस्मृतः २६ राशिनक्षत्रसंधिस्थाः फल
दास्मार्यमंगणाः राशिनक्षत्रयोः खेटाः पूर्वापरसहिलोमतः अथजन्मराशितोग्रहा

अथग्रहगोचरादौग्रहाः शुभाएकादशोमेर्द्धेषड्दशगोरविः षष्ठिसंस्थाथवात्रवा
जन्मकेतराशावराः १ दशमसप्तत्रिषष्ठायसंस्थितेशुभः सोमः शुक्लपक्षेतनवमोद्वि
तीयः पंचमोपि॥२॥ क्षितिसुतः संस्थागोचरेशुभदोबुधः बृहस्पतिशुभः श्रोक्तोद्वि
सप्तनवमस्तथा॥ एकादशिचतुर्थपंचनवाष्टव्ययोगोभृगुः अथग्रहाणांकर्मवेधः तत्रा
दौरवेः षष्ठेद्वादशगोविधेद्दशमेतर्यगोष्टमः १२ तृतीयेनवमः सूर्येलाभस्यपंचम
स्तथा अथचंद्रमसः द्वितीयः सप्तमेचंद्रंप्रथमेपंचमस्तथा षष्ठेद्वादशगोविधेद
ष्टमोलाभसंस्थिते तृतीयेनवमस्तर्यौदशमस्थानगोमृता १४ अथभौमशनिराहुके
तूनां तृतीयेद्वादशः षष्ठेनवमोपञ्चलाभगो विध्येसचमपोभौमराहुकेतुशनैश्चरे १५
अथबुधस्य द्वितीयेपंचमस्तर्येतृतीयोनवमोरिगो आद्योष्टमेबुधंखेस्य सप्तमोदश
आयमं अथगुरोः द्वितीयगुरुमेत्तमस्थः पंचमेतर्यगोष्टमः लाभगः सप्तमेत्रिस्थानव
मंदशमेगुरुः ७ अथभृगोः भार्गवंचायमष्टस्थस्त्रिगमाद्योरिगोनवो खेस्यस्त
र्यचलाभस्थानवमेत्रिमस्थायगो द्वितीयसप्तमः खेदोनवमः पंचमेतथा पंचमस्था

मु॰ ज्ञेयोऽष्टपल्याणकारणं शुभं अथाश्वविशेषकर्माणि चौलोक्तो भुरकर्माद्दर्शिताश्ववि
गण दौ क्रमादिषु ग्रामग्रासादिकं च अथ वानाम्नांश्च वाजिनां अथ रथकर्म पुष्ये पुनर्व
१२ स्वश्विन्यां हस्तत्रयधारेवनद्वये श्रवणादित्रिभे हस्तत्रितये रोहिण्यां मृगे साके सौम्यदिने
५ विलग्ने रथकर्म मतं अथ पाशस्वघटनम् कृत्तिकाश्विरेवत्यां भौमार्कशनिशु
क्रे तल्पे च दिने शास्त्रं स्यात्तज्जयदायकं अथ शास्त्रधारणं पूर्व स्वर्द्वये हैः
स्तौ चित्रायां रोहिण्यां द्वये विशाखादित्रये ऊर्ध्वास्त्रं रेवतीद्वये रिक्तां विना तिथ्यां
यं शुक्र जीव दिने तथा मत्वाहस्कारिकाविद्धं तं शास्त्रादिमारणं अथ पत्रविद्यारंभ
अनुराधा मघा पुष्य मृगशीर्षे हस्तौ तिथौ पत्रविद्यादिकं कार्यं द्वादशीं शुभवारे श्र
वणमदेशाख्यास्याः हस्तत्रये तारेषु भात्पूर्वभेषु वातिष्वयोः शुभेद्विविधुयेविद्धं
तादिक्षु समभ्य मतं अथाग्निपाशस्य घटने धारणे च विशाखाकृत्तिकापूर्वामघाश्लेषा
श्विनीषु मूलाद्राभरणीज्येष्ठे सजीवेऽङ्गारवासरे घटणं धारणं शोकविद्यास्त्र
स्यशोभनं अथ तालिकाख्याग्निशास्त्रकर्म अश्लेषाकृत्तिकामूलज्येष्ठार्द्राभरणी

अथ राजछत्रचामरसिंहासनादिकं चामरछत्रदोलार्के हीपि सिंहासनादिकं प
ट्टाभिषेकशुभे सर्वविद्याध्यासो भवेदिति २३ अथ मुद्राकरणम् अश्विनी रेवानुराधायाश्र
वणत्रितये तथा पुनर्वसुद्वये हस्तत्रितये रेवती शुभे २४ मृगशीर्षचरोहिण्यामु
स्थे पंचमे दिने तृतीयायां त्रयोदश्यां दशम्यां पूर्णिमातिथौ २५ सत्काशानेश्वरो सोम
जा१४ मुद्राकार्यं शुभप्रदं अथ गजाश्वारोहणं रेवतीयुगले हस्तत्रये कर्णत्रये मृगे पुन
र्वसुद्वये ज्येष्ठायां निभौमार्कवासरे गजाश्वरथमुख्यानामारोहणं शुभं तिथौ अथ
शिविकारोहणं नक्षत्रे उत्तरा रेवती शुभे त्रिभे हस्तात्रिभे श्रवणात् पुनर्वसुस्वा
त्या पुष्ये नुराधादितये मृगे रोहिण्यां शिविकायानमुत्तमलग्ने चटने शुभ्र अथ राजका
र्यं श्रवणादित्रये हस्तत्रये वा रेवतीद्वये मृगपुष्ये नुराधायां रोहिण्यां स्मृतौ रेवतयान पु
नर्वसौ शुभे वारे राजकार्यं शुभे दिने अथ पाकशाला शुभे इति तथा हस्ते च निष्ठा रेवती
युगे पुनर्वसुद्वये स्वातौ मृगशीर्षे युताभिधे वर्जयित्वा जन्मरिक्ता मखकार्ये शुभा
वहं अथ पत्राणादिनिर्माणं श्रवणश्चान भे हस्ते पुष्ये मूले मृगे शुभे पुनर्वसौ ग

जैं
गण
२५

क्रांतिकर्थिनायां स्त्रीविशांमोक्षप्रदायिनी २ श्रवणामिथुनस्थोऽर्कजोहनि
याभवेत्तस्यैवैराणां मोक्षदात्रीमदरी ३ कुथाद्र्यावरेवमानवापूर्वः सार्तमे
दाकिनीनाम्नान्तयाणां मोक्षवाधिनी बृहस्पतौ याजातवान्नवाद्र्यप तदानंदा
भिधाज्ञेया विशांनांहितकारिणी भृगोवारे विशाखायांगोचयाभवेत मार्त्तमि
श्रेतिविख्याता पशूनांप्रीतिदायिनी ५ शनोमूलेनयाद्राजेष्ठयारवि याभवो
द्रात्सौ सास्यादुंसज्ञानोसहोवहा ७ आर्येद्रोंलवणकेदाहंनिवेद्विजान् रती
यैवैषणकान्मायसंक्रांतिमुद्रवर्णाकान् प्रतियामक्रमाचात्राल्समानूदान्
पशूणानगाणांहंतिप्रभातेसर्वलिंगिनः ९ अथसक्रांतासंक्षमेसिहेकुंभेविष्म
पदीस्मृता षडशीतिमुखामीनेकन्यामिथुनधन्विषु १ मायनंकर्केमकरेद्वो
नरायणा विषुवाख्यातुलेमेषसंक्रांतिसमुदाहृता २ अयः पुण्याःषोडश्या
नाड्याल्यपराःपूर्वाः स्तुसक्रमात् त्रिंशात्कर्कटकेपूर्वाश्च पराःस्युर्गो मध्याह्नाद्वत्त
रंपुण्यं मकरेगिराशीयाव संक्रमे निशीथयाहर्षकालेनमपरेहनि ३ चेन्निशीथे

कार्याः पुनर्वसोः शुभे लग्ने निशास्वपि १५ हेमकार्यं त्वादित्वाग्रुपधानस्वैरो अ
घृतमपि तत्कालम ज्येष्ठाहस्तत्रये कार्णेचित्रेये श्विम्बनर्वसुहस्तये हिना विक्षौरवक्षः
श्वमीतिथि मंहारेनापितानोचक्रयादिमकलाधिलोहाभमणीनाह्लाये
स्वातौज्येष्ठाहये मूले विद्वाद्रीभरणीत्रये १८ मणिताहे स्वपापेहनिश्चियोहये
ग्रथाभीरजनहाँत्य विषाल्वायापुनर्भेन्ये ज्येष्ठाहस्ते सूफाकर्णेत्रयेपुष्ये।
नैर्के स्वेवलकक्रिया १९ अथचौरहर्ते विषाल्वस्वभौमूलार्द्रभरणीमघे
अश्लेषास्वेहयो मंदभौमयोश्चाजनेवले २० लग्नेभौमेवौपसद्दृष्टलग्नये अ
थमहन्तौदोलयादिनिथ्यंतानांवलावलत्तानाथेयुमत्रगुणाहलग्नेवेदः सत्रुणो
वलौ नेत्राबद्धिशुणायोगोहात्रिंशक्रुणाभायभवेतं करणंविधाहारत्वशुद्ध।
णम्स्तता स्ववेचन्द्रगुणेनेयंतिथ्येवेकोत्रणः स्मृतंश्रीमहैः अनेकार्याणाम्
हूर्तप्रबन्धनम् ।। अथसंक्रांतिप्रकरणं ।। संक्रांतेरस्याद्योवाग्भवेभरणीम।
ये पूर्वात्रयेचन्द्रतत्रेस्त्राणांमतावेदास्मृता १ सोमवारोहिनीहस्तेपुभाषयातः से

ग्रें दंतम् कृत्तिकारेवतीपुष्यस्वातिहस्तेश्रवणे ५ मृगोंकेरविपुष्ये शस्तं गोदानं अथा
मुहु जिनं अथमेतवधः अनंतरेरोहिणीस्वातिमृगार्कमंगलेगुरौ ७ मेतत्तांवंधनं शास्तं श्र
२२ मेलशेशुभेतिथौ अथलवणाकर्म लवणारंभकर्मणं तत्रमुवणरोहिणीश्रवे ८ शनि
वारेरविवासरेपुंजन्मराशौ षाभेः वले अथजिनवार्त्ताकपाषाणडक्रिया उषाश्विनीमू
गस्वातीपुनर्भेश्रवणत्रये ९ जयापूर्वेमृगेश्लेषेज्येष्ठेहस्तेचरोदये वार्तास्वजितपा
खंडलेकरणेशुभं अथशालघनटकर्म चित्राधारोहिणीपुष्येअनंतरेश्रवणत्रये अ
भीष्टकेचशोल्घनटकर्मसमीरितं १० अथतैलयंत्रकर्म धनिष्ठाश्विकरेचित्राउ
त्तराषुष्यमेतथा ज्येष्ठायांचपुनर्वसौमोवस्तासुभवासरे ११ तैलयंत्रक्रियाशस्ताहि
स्थिरेकंभमासमपि अथकुंभकारकर्म पुनर्वस्वद्वयेहस्तत्रयेसरोहिणीमृगे अ
नुराधाश्रवणमेषेसूर्येसौम्यवासरे तथाचौदयेशस्ता कुंभकारक्रियाबुधैः १२ अथ
काष्ठशालकर्म हस्तषट्केश्विनीपुष्येरेवतीश्रवणत्रये पुनर्भेरोहिणीपुष्ये धारा
त्रियोत्तमा १३ अथस्वर्णकारकर्म श्रवणत्रयेश्विनीपुष्ये मृगहस्तचतुष्टये कृत्ति

का: शुभे चेद्दिने तथैव च विलग्नं चरराशि भौमार्कशनौ चरलग्नके ९५ उक्तेष्वेवं दिने तथा
विष्णुयात्रायै शुभे दिने हनि रोगमुक्तौ गुरुः ध्रुवयात्रानेऽजयोद्दिनेऽन्तरे अथ रक्तमोक्षणा
नंतरं स्नाने पौष्णे केरक्तमोक्षे दिने स्नानं कालिशुभे मतं रोगिनोऽपि स्नाने नित्यका
लेऽत्र स्मृतं अथ रोगमुक्तस्य वहिर्गमनं मृदुध्रुवे गुमनोज्ञदेशे सति शौभने विधौ
मल्ल रोगमुक्तस्य वहिर्निःसरणं शुभं ९८ अथ होलिकोत्सवस्नाने राज्ञः शुभाय
तस्मै दैवशोभने दैशुभे तिथौ होलिकानंतरं स्नायात् तिमिदारदिने प्रजा अथ मल्ल
क्रिया ज्येष्ठायां भरणी पूर्वा मूलाश्लेषा मघाभिधे जयाहस्ते श्रवणे हस्तद्वारेषु सार्के पौ
र्णेऽयुग्मके मत्स्यवृषैः केन्द्रगैः सार्के मल्लक्रीडाशुभावहा ९९ अथ दिक्षणपीता
दिस्वभावे चरे लग्ने लिहे मेषसनारके जीवे च श्रवणे ज्येष्ठा पुनर्वसु अभिधे याते २ स
काशात्रैस्थिरे भौमे भूमौ च तिथौ मस्तमी भद्रा जन्ममासे च विलग्ने चाष्टमे रविं ३
ताडी भंवश्मशाने योगे... अथ सर्पदष्टहरणं भरणादौ मघाश्लेषा पूर्वा
ज्येष्ठास्वमूलभे क्रूरैः स्थिते केन्द्रगैः पापैः दिवाकार्यमहियहः अथ नराश्वपशु...

ॐ पापतः शाकिनीभवः ८५ स्वदेशस्थे तेत्र जो दोषा मित्रैर्देशस्वजनोद्भवः अथ रव्यादिग्र
शा.प्र. वलिषु वाःग्रुवादोषः ८६ दृष्टिजो भवः सूर्ये पित्रदोषो निशाकरे मंगले शाकिनी दोषो
३२ सोमदेवीभवो बुधे ८७ गोत्रदेवीभवो जीवे जलदेव्यास्तु भार्गवे प्रेतपीडा शनौ सर्वो
शांत्या शांतिमुपैति नत साध्यादोषाः स्वकीयतैः साध्येवं देवतान्विते असाध्याविव
लेनीचे स्थिते शत्रुगृहे गते ८८ साध्याः सौम्यग्रहैर्दोषा बलिभिः केंद्रसंस्थितैः असा
साध्या विपरीतैः पापैः केंद्रगैर्बलिशालिभिः यद्दोषः पूजनेनस्य जयान्दोषशांतये ज
लेदेव्या जलदेव्यादेव्याश्चिवलिं यजेत ८९ शाकिनी डाकिनी भूतदोषे तत्र बलेत्या
गडदेशेन दृष्टदोषे च नरो पारयेत् बलिं गोत्रदेवुद्भवे दोषे जलदेवीं प्रपूजयेत पितृदोष
तर्कार्णाः जावायणवलेर्विधिः ९२ प्रेतश्राद्धे त्रिपिंडाख्ये विष्णोस्तर्पणमेव च इति दो
षज्ञान ॥ अथ सर्पदंशे निःक्षेम विषाक्तेः कृत्तिकामूले रेवत्यां ह्यमघासु च अ
श्लेषाभिधाने च सर्पदृष्टो न जीवति अथ मेषादिनक्षत्राणि मघाश्च नक्षत्रस्वाति
रोहिणी श्रवणा च हस्तामघा यो चरेवती भार्गवे चंद्रवासरे ९४ नक्षत्राद्योगनिर्मु

मोतंहासंयच्चरोदनं ७३ सिंहेदोषोभुभांनेत्योवेमनसंस्हिमज्वरः कन्यायांवेदजोदो
षोवश्याक्रोधोपाःत्रविभ्रमेवेत् ७४ तुलायांतेत्रपालस्यदोषःसततपीडनं नागदोषाः
लिभेवाहोटेहासिन्धुहिनाशनं ७५ दोषोधनुर्वदेहाम्यःशाकोदार्यकजःज्वरः दोष
धुडाफ्टोभेहमंगागाग्रानिलजोज्वरः उष्टयेनभवेदोषादेहपीडाचटेभवेत् दोषामी
नेचयोगिन्याज्वरोमानसविभ्रमः तल्लग्नेतत्रवेदेवाज्ञेयफलमुदाहृतं अथप्रश्नल
ग्नेग्रहस्वभावादोषज्ञानं क्षेत्रपालभवोदोषोलग्नेमेषेचाष्टमेरवौ लग्नाद्वितीयगेमेष्ठेना
भोदेवीसमुद्भवः शाकिन्याद्भूतगणेभौमेहादशादशामतथा सप्तमेदशमेमौमेनवदेवी
समुद्भवः देवदोषस्तजामित्रेरिःफेवित्रशिखिडिजे अंतेवासप्तमेशुक्रेदोषोभोदेवा
तोद्भवः ८० वामामयस्तुशाचीरिःफतामित्रगेयानौ सिंहिकानादनेरिःफेसप्तमेमे
तसंभवः लग्नाहस्वरितमेत्वा पापैराक्षेटकेःज्ञलाः विषस्तेजलेसप्तमीषधा
दोषईरितः ८१ सूर्येहत्याहलेभौमेषाशैर्मदेजलोमिभिः राहौवागोमर्दतानांसुःदो
षाग्रापोक्तिमेस्थिते ८२ ट्यामेस्येउयेमार्गेदेव्याःप्रेतभवोग्रहो शुक्रेदोषस्तदेवोस्यः

ग्रं
रामः
२१

ह्र

धीतथा विवेकौ वमनं शुक्रो ... चैवौ ... वादिषु ९३ अथ यत मूलोदरदोषः प्रात्रविद्या।
स्विनीमूले विशाखा वा हस्तिका ... मे ज्येष्ठाश्लेषजजेर्के वक्रे रेतो हाग्नि ... अथ रो
गोमत्तौ नदत्तवषा ... समाहिनमेख्या अश्विनी कृत्तिका मूले ज्वरः तौ नव वा मरः।
रोहिण्याम् उत्तरे भाद्रे पुनर्वसौ च उष्यामे ९५ उपायाया वामरः समम मघायां विषातिस्ये ष्या
शातभि भरणी चित्रा श्रवे वैकादशा स्मृताः पवित्राया विशाखा वा याहस्त भे पत्ल एव च
मासमस्रगो ... ष्ठ ... रेमान राधयोः पौरंशुक्रादिनैकैः स्वाबौस्यान्नदंनं तेवे
अथ ... गोनत्तवनिष्फले पूर्वा त्रयेतथाश्लेषाज्येष्ठार्द्रा स्वाति भेष्वपि रोगोत्पत्तिर्भ
वेद्यस्य मरणं तस्य निश्चितं अथ रोगोत्पत्तिवनिष्फणाः अश्लेषा भरणी मूले स्वाति
पूर्वार्द्र भे नक्ष ... शततभे पापवारे च प्रतिपद्वादशी दिने ९९ चतुर्दश्यां नयाम्बष्ठा पी।
तिमायां ... दयः ... नरा ... मामाप्नोति सर्वजैनापि रदितः अथ रोगायुपद्रवमति
प्रश्नल्याडे ... जाते मेषवृषिद्दोषः ... वाधाब्रविवर्णता ... देवतो ... तोडः
स्वमौनेत्रकरजरः महामा ... विदोषा ... दहवेलानिलेज्वरः कर्कटे शाकिनीदोषो।

वेधनोदितवारेषु मंत्रदीक्षा शुभे वा द्वियोहरणेष्याम्रमोदिता अथ मंत्रपंचक्रनोण
सनादि उपाकृत्याश्विनीकार्त्तिक्यापाढ्यासटाभेद्दति शुभेसूर्येवुधेषालंमत्रयंत्रम
तारिकंस् ५७ अथ वीरसाधनं मघार्द्राभरणीमूलेसद्योगेसद्बुधेचषटे शुद्धेष्टमेर
गौतमेवीरवि...लसाधनं अथौषधकरणं तत्सेवनं च हस्तत्रयेनराधायाम्नतेषु
धिष्ण्यत्रये मृगाभेरवतीशुभमेपुनर्वसौविजन्मभे ५८ नेंदुशुक्रेज्यसूर्याणांवासरे
सत्क्रियावपि हिमभावेशुभेलग्नेशुद्धेद्युनसटानिधये भेषजंशुभदंप्रोक्तंयोगेवाशु
भदायिनि ५९ अथ रसोत्पादनं विशाखाकृत्तिकामूलेवनिष्ठाश्विकरेसृगो ज्ये
ष्ठायामार्द्रभेसौम्यवासरेषुरससत्क्रिया अथ रससेवनं हस्तत्रयेश्विनीपुष्येनराधा
येश्रवत्रये पुनर्भेमृगशीर्षेकेभौमेज्येरसभक्षणं ६० अथ वातरोगादौ तैलाभ्यसे
वनं हित्वाश्लेषामघामूलार्द्राधाराभरणीद्वये मंदेज्येसिद्धिस्थिरस्थलटनौ...
चिकित्सितो अथ रक्तस्रावण विरेकवमनेच हस्तत्रयेश्विनीपुष्येलग्नेनवे...हिणी
द्वये श्रवणेनानुराधायांयोजेत्प्रायाश्चमेदनं ६१ गुरुभौमार्कवारेषु कार्यंशुभमति

मु०
शु०मा०
मू०

शीर्षे धनिष्ठाय श्रवणात्रये हस्तत्रयेश्विनीपुष्ये रोहिण्यामुत्तरात्रये ४२ शुभे शुक्रे
दोः सन्तकष्टो दोषान्यस्तलग्ने अथ बीजसंग्रहः हस्तत्रये पुनर्वस्वो रोहिण्यां श्रवणाद्वये
स्थिरलग्ने शुभे वारे विद्वद्भिः बीजसंग्रहः अथ धान्यागारजाभिधान्यवपने स्वातौ मूले चरे
लग्ने मौभाद्रपादद्वये मृगे रोहिण्यां कृषाकोष्ठान्तर्धान्यसंवर्तनं शुभं ४६ अथ धर्मक्रि
या रेवत्यादितये हस्तत्रितये रोहिणीद्वये श्रवणत्रयानुराधापुष्यपुनर्वसुमघायोः ज्ये
ष्ठाशुक्रे च उत्तरे ये शुभे जन्मषट्भागशालिनि लग्ने जीवभृते जीवे वलिष्ठे धर्ममाचरेत् ४८ अ
थ शांतिकपौष्टिककर्म पुनर्वसुद्वये स्वातौ उत्तरे श्रवणात्रये रेवत्यादितये हस्ता
नुराधासरोहिणी मृगे शांतिकं पौष्टिकं कर्म शुभाहे कीर्तितं बुधैः अथ होमाहुतिविचा
रफलं रवौ बुधे भृगौ मन्दे चन्द्रे भौमे गुरावगौ केतोश्च सूर्यभाज्ञेयं प्रत्येकं भत्रयं क्र
मात् होमाहुतिः सुवलनेत्राङ्गभदा शुभा तिथौ ४९ अथ होमाहौ वह्निवासफलं
तिथिवारयुतिं सैकां चतुर्भिर्भाजयेद्बुधः शेषे गुणे त्रे च भूमौ वह्निर्होमे शुभप्रदः ५०
नेष्टः स्वर्गे त्वेकपर्वति शेषे पाताले हरेत् अथ मंगलादिदीक्षा रोहिण्यामुत्तरे मौंजी

अथ स्वारोपणं हस्तत्रयोत्तरामूलेषु निष्ठारोहिणीमृदये पुष्योश्विन्यनुराधास्वेमघा
याम्रुभवासवे ॥३५॥ अथ मंगादिकाशानिभौमिसप्तस्वाकुरारोपणं अथ स्वादेहृदलता
दीनांवजलसेचनं स्वारोपो दितकाले हिमाशार्कमघाकरे हस्तस्वपलतादीनाम
गत्स्रजलसेचनं ॥३६॥ अथ धान्यछेदा पूर्वोत्तरामघाश्लेषाज्येष्ठार्द्राश्रवणाहये भर
णीदितिमूलेमृगे पुष्ये करत्रये ॥३७॥ धान्यछेदाशुभारिक्ताहिनाभौमशनैश्चरौ अ
थकार्णमर्दनं अनुराधाश्वेमूलेरेवत्याचमघास्त्रिभे ज्येष्ठायां चैव रोहिण्यां शुभमस्या
कणमर्दनं ॥३८॥ अथ धान्यानयने फलपुष्पानां वर्णांच रोपणोदिननलत्रेवासरेमहि
रेकृषेः अत्र स्थानयनेपुष्पफलायुनानां वर्णांच सत ॥ अथ स्वपायत्राहिपाकक्रिया मू
लविज्ञानुराधास्वविशाखास्वगे ॥ उत्तरारोहिणीज्येष्ठारेवतीषु पचिक्रिया स्वकांत्व
ववनलत्रयपत्तरयप्रतिशिवशानि ॥ अथ नवान्नविधिर्नवान्नप्राशानं फलमूलाशनं च
हस्तविज्ञानुराधास्वरोहिणीश्रवणाहये मृगाश्विन्नुराधस्वकेशुभेवारेतिथावपि ध
नवान्नस्यपिचानेच प्राशानं फलमूलयोः अथ कोष्ठादौधान्यस्थितिः पुनर्भेत्रा

मु॰ गुरुस्वातेस्यामृगं पनिष्टात्रोविशाखोत्तरोबर्षवंसाढाभिधेसमे रेवतीहिमावतिपेषुमूलोस्या
ग॰ प्रनंगुभमेविते ग्रथदत्तप्रयोगः श्रवणादेसितेचित्रावतच्छेरेवतीद्वये पुनर्वसुरे
२९ गेपुष्ये शुभोदयप्रयोगोगः संक्रांतौविडियोगेवहस्तेतरविभागनेयोः नृणांयात्रकर्मस्थानं
यस्मात्तदेशोनस्थिरंभवेत सर्पाश्लेदंगजोऊर्याद्दयंदेयनवानुये ग्रथयात्राविक्रियः
रोहिण्याविक्रियतस्यथनिष्टायातभेतरे ग्रथरमाणमयहः रमसंग्रहनंग्रष्टतोपा
दंभौदितदृष्टु ग्रथहृश्यर्थयात्रप्रयोगः विशाखवारोहिणीज्येष्टापुनर्भेश्विशातत्रये
मूलरेवातिपुष्यातथानहृदिःशुभेविता ग्रथहलप्रवाहः पुनर्वसुहठयमूलेमूलरे
रोहिणीद्वये हस्तत्रयेनराभ्यांयारेवत्यांश्रवणात्रये तिथौवारेशुभेभस्विन्याहलप्रवा
हनंशुभं ग्रथहलचक्रं मुखेस्यभुक्तनत्रिरादामाषिकनवाषिकं ग्रशुभंवशुभंज्ञे
यहलचक्रेक्रमात्रमे ग्रथवीजोप्तिहलचक्रम हस्तत्रयेमघापुष्येश्रुतरेरोहिणी
द्वये पनिष्टाविवतीपुरमेतथास्वात्यांत्रयोगः शुभेवारेतिथोग्रष्टावीजोप्तिस्तथा
दमात ग्रष्टाग्रीर्षत्रयेवैकंत्रयेद्वितिवतष्टय ग्रमक्रमंक्रमात्तेयदिनहफाणिवक्रांग

हस्तं ज्येष्ठास्वातिमैत्रीपुष्यपुनर्भे वा रोहिणीकरे उत्तरास्वशुभं कर्मगिरणावन्धनं

णं॥ अथ नववस्त्रं ज्येष्ठाश्रवणरोहिणीहस्तविशाखाचपुष्यभेशुभे कृत्याहेभ्यात्रमुख्यानां।

कृसनरण्यवलीयसे॥ अथ पदेकर्म शुभं हि पारवैतिर्यमुखेवोर्ध्वमुखेपिभे शारिका

शुकपुत्रोनां पट्टणाकृतपशुत्तम॥ अथ पशूनांक्रयविक्रया विशाखारेवतीपुष्ये

पतिष्ठा[illegible]भेशुभे हस्तपुनर्वसुज्येष्ठपशूनांक्रयविक्रयौ॥ अथ सर्ववस्त्रक्रियः

शततारशुभेचित्राश्रवणास्वातिभेषु च रेवत्यांचक्रियःश्रेष्ठाविक्रयेणनकदाचन॥

अथ सर्ववस्तुविक्रयः विशाखाकृत्तिकाश्लेषाभरणीपूर्विकात्रयं विक्रयःस्वा

तिथ्यावेधकर्त्तव्यानक्रियःशुभः॥ अथ गृहदेवादिभूमिक्रयविक्रयौ जीवशुक्रेच

नेद्राश्चपूर्णायांमूलभेस्मृता पूर्वश्लेषामघाम्येचविशाखाहितयेतस्या पुनर्भैश्रुतिभिः

प्रोक्तंक्रयविक्रयणंभवेत्॥ अथ वाणिज्य उत्तरायोनराणांशुभेरेवतीरोहिणीमृगे

हस्तचित्राशुभेकुर्याद्वाणिज्यंदिवसेशुभे॥ अथ तिथिपद्म्यादिवृद्धिमयरो पुष्यमृगान्व

राधायांश्रवणांत्वनयेशुभे [illegible]र्भैनेविशाखायांतिथेवृद्धिशुभेयहां॥ अथ द्रव्यनिक्षेपणं

श्री
मु दि
२८

पंचाववदं ज्येष्ठार्द्राभरणीमूलपूर्वाश्लेषामघास्वच निक्षानिषिद्धोञयणायाश्लेषाखप्राऽप्य
शस्यते अथयात्राया अश्लेषाभरणीपूर्वाज्येष्ठार्द्रास्वातिमूलभे विष्कुंभायांच पापेर्हि
यायादालिटकेत्नपः अथजलयंत्रमार्गक्रिया मघाश्लेषामघामूलेषानुपुष्येतुनारिणि
लग्नेवर्कजजेवारेजलयंत्रक्रियाशुभा अथवापीकूपतडाकादीनामारंभः अनुराधा
मघाहस्तरेवतीष्ट्रत्तराञ्रये रोहिणीमृगालेपुष्येच निष्ठाहितयेतथा पूर्वाषाढाभियेतेच
शुभेमासेशुभेदिने वापीकूपतडाकानामारंभःकथितोबुधैः अथहलनादिरोपणं
रामकूचे हस्तचित्रोत्तरामूलेवराधारेवतीद्वये विशाखारोहिणीपुष्यधारामाश्विरवी
मते अथचत्रिकाकृतं ज्येष्ठामघाविशाखार्द्रारोहिणीभरणीद्वये अश्लेषाचविहायान्य
नक्षत्रेकृतरोभूमौ मलयेशस्तिथौनौकाघटनंतारणंशुभं अथसामामतःपशुकृतंरा
त्रौच निक्षाष्टमश्नानांविक्षारोहिणीशुनवरात्रयं चित्राब्धिश्रवणाभौमेषयस्तंनासवेकमेच
पूर्वषानिरीमाचापि नसामपदिजयातिर्भं अथाष्टमहिषादिक्रयं पतिष्ठादितयपूर्वा
षाढात्रियंमृगवेरुपुं अजाविमहिषाश्वश्चक्रयंचाष्टतीरीषुनं अथमगादिवनवाि

श्चे पूर्वाहस्तचतुष्के मेषुनवंसवमत्र भिधे रिक्ताजयाश्रवणाद्याहेनातिकाहाः
शुभः अथयात्राश्चैरवपनंताडनेच ज्येष्ठार्द्राभरणीपूर्वामूलाश्लेषाशतभाद्वये श्रो
त्रविटपुतेलत्रयश्चौरमेदारवाससे याम्यत्वाष्ट्रेंद्रनैऋत्यपौष्णमिश्राभिताड्नंतथा। अथशत्रुसे
विः श्रवणापामघवापुष्यातिष्यरेवतीतिलाभिधे लग्नेमहेष्टिगेष्टम्यांद्वादशांशेषिविरिष्ट
त अथमंत्रारंभः मूलश्राशतभेज्येष्ठापूर्वाश्लेषामघापाश्च भरणीपाक्वाश्चवामेचमघा
कर्मसिद्धिर्ये: अथमादकवोत्तमत्राणि आर्द्राश्लेषामघापूर्वाज्येष्ठामूलशताभिधे
भरणीपाश्चदिनेमहेत जीयान्मादकंमधु अथनवागनाभोगः प्रथमाभिगमः शस्ते
नववधाशुभेहनि गर्भाधानोक्तनक्षत्रेशस्तेज्येष्ठाकरेतिथौ अथगीतनृत्यारंभः
देवमांमनराधायांयोपतिष्ठाहितयेकवे रोहिणीमृगलेपुष्येश्रुतेगीतनर्तने अथनट
नर्तकीकृतसमत मृगार्द्रारोहिणीपुष्येश्रुतभेश्रवणत्रये चित्राज्येष्ठान्तराम्भेते कृतमा
हारजीविनां अथहंढाम्बिकंदनादिकरवाथे हस्तत्रयेनवाधांयांपुष्ये वसुगोशुभे
श्रवत्रयेमृगेके शुभेमृद्वीशाश्चच शुभंहंहमिमेयादिकरवात्सुमीविते अथ

हूर्वेपुण्यंपरत्रपूर्वाविभागयोः अथानयोर्विशेषः अस्ताहर्धंतु मकरेराज्ञोसंक्रा
नदोत्तरदिनेपुण्यंमध्याह्नांत्याकीर्त्तितं यदासूर्योदयेपूर्वंकर्कसंक्रमतेरविः ...ष
पूर्वदिनेपुण्यंपरतश्चपरेहनि तत्रापिविशेषः मकरेस्तमयाद्र्धंसंक्रमेप्राग्घटीत्रयं १८
तदापूर्वदिनेपुण्यंतदूर्धंतत्परेहनि कर्कसंक्रमणात्सूर्योदयाद्गोघटिकात्रयात् तदापू
र्वदिनेपुण्यंतदूर्धंतत्परेहनि आदौविष्णुपदेयाम्येमध्येतुविषुवाभिधे षडशीतिमुखेसौ
म्यायनेपुण्यंतदूर्धं १९ अथसायनसंक्रान्ति सायनस्यरवेर्वापियदासंक्रमणंभवेत् त
दास्याद्दीपिकपुण्यंपरहस्तंविद्धियावनत् अथसंक्रान्तिमुहूर्तानांफलंच पुनर्वसुविशाखा
चरोहिणीचोत्तरात्रयं अभिज्ञानेसंक्रान्तौवाणवेदमुहूर्तकाः २० भरण्यार्द्राशतताश्लो
षास्वातिज्येष्ठाजघन्यभे संक्रान्तौनत्रतिथिमुहूर्तावाणभूमिताः शेषभानिसमाख्या
तिसंक्रान्तौवेदसाम्प्रता मुहूर्तास्त्रिंशताप्रोक्ताःफलंचन्द्रोदयेपिनत् २१ अथाहर्विशो
पकाः अह्नविशोपकाःकर्कसंक्रमेदिंमितास्तेवा चेद्गुणाङ्गजाभौमेत्रयेकामाय्यका
यानौ अष्टादशमिताशुक्रेनत्तिसार्यागुरुवासरे अथसर्वसंक्रान्तिस्थितिप्रवेशानमाया

श्री
मुण
३५

नातितत्फलंच नेष्टासप्तमारविर्नागेतैतितिलेषुवतषदे किंस्तुघ्नेकौलवेतिशंकुजेतो।
संक्रमेशुभः ११ वामादिपंचकेमध्येष्वाधविष्टाश्चवर्षणं अथसंक्रांतेर्वाहनानि सिंहा
व्याघ्रौवराहोचखरेभौमहिषोहयः श्वाजोगोःकुक्कुटोवाहाःसंक्रांतेःक्रमशोबवात् १८
अथवस्त्राणि श्वेतंपीतंहरित्पांडुरक्तंश्यामंचमेचकं चित्रंकंवलंदिमेचसप्त्रिभक्रमा
तोवदे २० अथशस्त्राणि भुशुंडीचगदाखड्गोदंडःकोदंडतोमरौ कुंतःपाशोंकुशोस्त्र
बाणश्चैवायुधंक्रमात् अथभक्ष्याणि अन्नंचपायसंभैक्ष्यपक्वान्नंचपयोदधि चित्रा
न्नंगुडमध्वाज्यशर्कराभक्षणंक्रमात् अथविलेपनं कस्तूरीकुंकुमंश्रीखंडंचंदनंमृगरोच
ना यावकोन्नमदोवापिहरिद्राजनकोगुरुः २१ कर्पूरश्चेतिविज्ञेयसंक्रांतेचविलेपनं
अथजातयः देवभूतोरगाःपक्षीपशुर्वैणोद्विजःक्रमात् क्षत्रियोवैश्यशूद्रौचसंकरो
जातयस्त्विमाः अथपुष्पाणि पुन्नागजातिवकुलंकेतकीविल्वकाकजं दूर्वांजमल्लि
कापुष्पंपाटलाचजपाक्रमात् २२ अथाभरणानि नूपुरंकिंकिणीहारोविद्रुमंकंक
णंमणिः गुंजावराटिकानीलंवज्रंमुक्ताफलंक्रमात् २३ अथवयांसि बालाकुमारिका।